

III RIIGIKOGU

7. istungjärk. Protokoll nr. 189 (21).

1928.

III Riigikogu koosolek 4. detsembril 1928 kell 17.

Kokku on tulnud 94 Riigikogu liiget.

Päevakord:

1. Käsitöö seadus — kristliku rahvaerakonna Riigikogu rühma ettepanek.

2. Riigitöölisele ühekordse palgalisa seadus — Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühma ettepanek.

3. Riigiteenijate ja -töölise ühekordse palgalisa seadus — Th. Maurer'i ettepanek.

4. Vabariigi Valitsuse ja ministeeriumide korraldamise seadus — I lugemisel.

5. Linnade (var. ja alevite) administratiiv piirides asuvate maade kasutamise lepingute pikendamise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

6. Alevite ja alevikkude ehituspiirkondades asuvate rendimaade korraldamise seadus — II lugemisel.

7. Raudteelaste kodu seadus — II lugemisel.

8. Trükiseaduse täiendamise seadus kohtuasjus andmete trükis avaldamise kohta — III lugemisel.

9. Mõnede laevajuhtide kutseõiguse seadus — III lugemisel.

10. Kauba- ja abilaevade masinajuhtkonna ja masinameeskonna sõidu seaduse muutmise seadus — III lugemisel.

11. Aktsiisimaksu määrade seadus — III lugemisel.

12. Eesti kultuurkapitali seaduse muutmise seadus — III lugemisel.

13. Esimese rahvusvahelise töökonverentsi poolt Washingtonis vastuvõetud tööstusettevõtetes tööaega kaheksa tunniga päevas ja neljakümnekaheksa tunniga nädalas piirava konventsiooni eelnou kinnitamise seadus — I lugemisel.

Koosolekut juhatab esimees **K. Einbund**, pärast abiesimees **M. Martna**.

Sekretäri kohal abisekretär **O Liigand**.

Koosolek algab kell 17.25 min.

1. Päevakorra Juhataja **K. Ein-**
täiendamine. **bund:** Avan Riigikogu
koosoleku.

K. Tamm (põl): Ma teen ettepaneku, päevakorrast välja jätta kaks punkti — 5. ja 6.: linnade (var. ja alevite) administratiiv piirides asuvate maade kasutamise lepingute pikendamise seadus — üldkomisjoni ettepanek ja alevites ja alevikkude ehituspiirkondades asuvate rendimaade korraldamise seadus — II lugemisel.

Põhjendan oma ettepanekut järgmiselt: meil olid vastavad seaduseelnõud arutamisel maa-komisjonis ja seal seletati, et need seadused olevat väga vajalikud, sest maade omanikud ei ole neid õigusi ära kasutanud, mis neile sellekohase seadusega antud. Sest 19. juunil 1925. aastal väljaantud talumaade tükeldamise alammäärade muutmise seadus võimaldanud väiksemaid maatükke majaomanikkudele müüa. Kui seda seadust vaatame, siis näeme, et võimalik on maatükke müüa siis, kui neid kasutatakse põllumajanduslikult ja kui neid on kasutatud juba 5. juulil 1925. a. Kui vaadata selle seaduse § 3., siis näeme, et tõendus ja tunnistusi võib välja anda vallavalitsus nende maatükkide kohta, tähendab 1925. a. seaduse alla ei käi maatükid, mis asuvad linnade, alevite või alevikkude administratiiv piirides. Sellele seisukohale on asunud ka rahukogude esimeeste koosolek, mis oli hiljuti kohtuministri juures. Seal leiti, et praegusel ajal seadus ei võimalda vähemate maalapikeste eraldamist taludest, ka mitte siis, kui need asuvad linnade või alevite administratiiv piirides. Mõlemad päevakorras olevad seadused näevad ette aja poole kokkuleppe saavutamiseks. Seni kuni ei ole vastu võetud talumaade tükeldamise ja liitmise seadus, ei ole võimalik kokkulepet saavutada majaomanikkude ja maaomanikkude vahel. (Põllutööminister O. Köster: Aga enne aasta lõppu võime liitmise ja tükeldamise seaduse vastu võtta.) Enne kui ei ole välja kujunenud talude tükeldamise ja liitmise seadus ja selgunud, missugusel kujul selle vastu võtame, ei ole mõtet neid päevakorra-punkte arutama hakata. Ma teen ettepaneku, päevakorrast 5. ja 6. punkt välja jätta.

H. Martinson (tp): Mina pean vastu vaidlema härra Tamme ettepanekule, 5. ja 6. punkt tänasest päevakorrast välja jätta. See seadus on õieti välja kasvanud Võõra

maa peale ehitatud elamute seadusest ja on juba enam kui aasta otsa Riigikogus seisnud, ja selle aja jooksul oleks põllumeeste erakonnal küllalt aega olnud seda seadust läbi uurida. Mina ei leia mingisugust vajadust seda seadust päevakorrast ära võtta, see on välja kujunenud olulistest elunõudeist. Meil on väga palju võõra maa peale väikeste majade ehitajaid, kes ootavad pikisilmi selle seaduse maksmapanemist.

Päevakorda võetakse nähtava enamusega abisekretär J. Piiskar'i ettepanekul 1. punktiks Vabariigi Valitsuse ametissekutsumine ning A. Sprenk'i (tp) ettepanekul 2. punktiks komisjonide täiendavad valimised; lükatakse tagasi nähtava enamusega K. Tamme (põl) ettepanek, päevakorrast välja jätta 5. ja 6. punkt.

2. Teadaandmine tervitus-telegrammide kohta.

Sekretär **O. Liigand:** Tartu ülikooli aastapäeva puhul on ülikooli rektorile saadetud järgmine tervitustelegramm:

„Tartu ülikoolile tema aastapäeva puhul minu parimad õnnitlused ja soojemad tervitused. Kümneaastane töö tõendab meie alma materi kõigekülgeid võimeid Eesti teaduste arendamisel ja edasikandmisel, mispärast võin kinnitada Teile ja Teie kaudu kogu ülikoolile rahvaesinduse tõsiset poolehoidu ja lugupidamist. K. Einbund. Riigikogu esimees.“

Sellele telegrammile on saabunud vastus ülikooli rektorilt järgmise sisuga: „Riigikogu esimehele. Tallinn. Tartu ülikool, tänades aastapäeva puhul väljendatud austava tervituse ja soojade soovide eest, palub vastu võtta ja rahvaesindusele edasi anda tõendus, et ülikool, olles teadlik oma kaasvastutusest Eesti rahva elu kõigekülge arenemise suhtes, alati valmis on ustavalt täitma neid ülesandeid ja lootusi, mis Eesti rahvas õigusega temale esitab. Rektor Kõpp.“

3. Teadaandmine muudatuse kohta Riigikogu koosseisus.

Tagasi astunud Riigikogust 4. detsembril 1928 Jakob Vestholm — Eesti rahvaerakonna Tallinna linna valimisringkonna nimikirja järgi. Riigikogu

töödest osa võtma kutsutud Voldemar Korjus.

4. Teadaandmine komisjonidesse antud seaduseelnõude kohta.

On esitatud ja Riigikogu juhataja poolt antud komisjonidesse järgmised seaduseelnõud:

1. Petseri ja Narvata-guste maade kinnisvarade

kinnistamise seaduse muutmise seadus — üldkomisjoni.

2. Riigiteenijate teenistusvanuse tasu seadus — rahaasjanduse komisjoni.

3. Tulumaksu seaduse muutmise seadus — rahaasjanduse komisjoni.

4. Seadus tubaka ja tubakasaaduste pealt kaitseliidu heaks võetava maksu kohta — rahaasjanduse komisjoni.

5. Atsetüleeni, kaltsium-karbiidi, püssirohu, lõhkeainete, laskeriistade ja tongide valmistamise, hoidmise ja müügi seadus — üldkomisjoni.

6. Mängukaartide seadus — rahaasjanduse komisjoni, juriidilise külje suhtes seisukohavõtmiseks üldkomisjoni.

5. Teadaandmine Riigikogu liikmete koosseisust teadaandmise kohta novembrikuul.

Sekretär **O. Liigand** kannab ette tähendatud teadaande (vaata otsuste protokoll nr. 189 (21) lisa nr. 4).

6. Vabariigi Valitsuse ametisse kutsumine.

Juhataja Riigikogu esimees **K. Einbund:** Austatud Riigikogu liikmed! Riigikogu oma otsusega 13. novembrist s. a. tegi minule ülesandeks, esineda ettepanekuga Vabariigi Valitsuse kokkuseadmise ja ametisse kutsumise asjas.

16. novembril s. a. tegin Riigikogu liikmele August Rei'le ettepaneku, võtta enese peale Vabariigi Valitsust moodustada.

Kirjaga 4. detsembrist s. a., see tähendab täna, esitas minule rkl. August Rei ametisse kutsumiseks tema poolt moodustatud Vabariigi Valitsuse.

Ma esinen Riigikogule ettepanekuga:

„Riigikogu otsustab ametisse kutsuda Vabariigi Valitsuse järgmises koosseisus:

August Rei — Riigivanem.

Tõnis Kalbus — sise- ja kohtuminister.

Jaan Lattik — välisminister.

Mihkel Juhkam — sõjaminister.

Aleksander Oinas — raha- ja kaubandus-tööstusminister.

Karl-Johannes Soonberg — põllutööminister.

Oskar Köster — teedeminister.

Leopold Johanson — töö-hoolekande- ja haridusminister.“

Kodukorra § 104. põhjal sünnib Vabariigi Valitsuse ametissekutsumine valimise teel lahtisel hääletamisel liht häälteenamusega.

J. Soots (põl) (häälet. motiiv.): Uues koalitsioonis on juhtimas erakond, kes on seni igal sammul selgesti ilmutanud oma vaenulikkust eraomanduse puutumatus vastu, kes on alati pooldanud riigistamist ja eralगतuse takistamist.

Põllumajandusel, mida rasked ajad rõhuvad, ei ole sellelt valitsuselt loota väärilist vastutulekut ja arusaamist tema hädadest.

Niipalju, kuipalju uue valitsuse töökavast on teada, tahetakse laiendada hoolekannet ja sotsiaalkindlustust niisugusel kujul, et see ähvardab rahvale uusi ja suuri kulusid kaela tuua nüüdsel kehval ajal.

Kõike seda arvesse võttes leiab Riigikogu põllumeeste rühm, et uus valitsus esitatud koosseisus meie rahva ja riigi huvidele sugugi ei vasta, ja sellepärast hääletab tema ka sarnase valitsuse ametisse kutsumise vastu.

H. Martinson (tp) (häälet. motiiv.): Hääletamise motiivide kohta sõna võttes on mul Eesti tööliste partei Riigikogu rühma nimel järgmist teatada: Lugeses Riigivanema kandidaadi härra August Rei esialgset töökava, millest juba kohe alul olid välja jäetud tööliklassile kõige tähtsamad nõudmised, nagu: palgaalammäära kindlaksmääramine, poliitikasüüdlastele amnestia andmine j.n.e., mille hädalist vajadust ka sotsialistid — kelle ridadele ka praegune valitsuse juht kuulub — opositsioonis olles kaitsenud, ja seda kauplemist ministrikohtade pärast jälgides ei hellita meie enam ühtki lootust, et praegune valitsus, sotsialistist Riigivanemaga eesotsas, tööliste olukorra parandamiseks tõsiselt midagi tahab ära teha.

Järeleandmised ja lubadused valitsusse tulevatele kodanikkudele erakondadele on selles esialgses töökavas ainult mõned üldlausetes mittemidagi ütlevad riismed järele jätnud.

Et meie aga juba praeguse Riigikogu algupäevil esimese valitsuse kokkuseadmise järele teatasime, et meie ühegi kodanliku valitsuse poolt tööliste head ei oota ja vastu hääletame, juhul aga, kui paar või kolm sotsialisti valitsusest osa võtavad, meie sedagi veel tööliste valitsuseks ei pea, aga sellegi poolest võibolla heatahtlikult erapooletuks oleksime jäänud, tahame nüüd oma selleaegset kahtlevat lubadust pidada ja esialgul erapooletuks jäädes sotsialistidest ministritele võimaluse anda näidata, kui tõsiselt nad oma siimaalseid nõudmisi teostada püüavad. Kuipalju meie aga praegust kristlik-sotsialistlikku segavalitsust toetame, oleneb sellest, kuipalju ta tööliste õigustatud nõudmisi täita tahab ja suudab.

M. Kurtschinsky (vn) (häälet. motiiv.): Господа народные представители! Так как новое правительство еще не успело окончательно, даже в своей среде, выяснить некоторых положений, которые интересовали в частности русскую фракцию, и не могло дать нам определенных ответов на высказанные нами в беседе с новым главой государства пожелания русской фракции, то мы, не желая создавать препятствий для нового правительства, в то же время откладываем выяснение окончательной своей точки зрения до того момента, когда правительство сможет проявить себя в реальных действиях.

По этим соображениям мы в настоящий момент считаем наиболее правильным воздержаться от голосования.

Juhataja **K. Einbund**: Panen hääletamisele ettepaneku, Vabariigi Valitsus ametisse kutsuda ettekantud koosseisus. (Hääletatakse.) Poolt on 53 häält, vastu — 24 häält, seega on Vabariigi Valitsus ametisse kutsutud.

Riigivanem **A. Rei**: Austatud Riigikogu liikmed! Vabariigi Valitsuse nimel on mul au Riigikogu tänada praegu ametisse kutsutud valitsusele ülesnäidatud usalduse eest. Vabariigi Valitsus esineb oma töökavaga ühel lähemal Riigikogu koosolekuist, kus siis võimalik on valitsuse töökava arvustada ja neil rühmadel, kes täna Vabariigi Valitsuse ametisse kutsumise küsimuses erapooletuks jäid, valitsuse kohta poolt või vastu kindlat seisukohta võtta.

7. Komisjonide täiendavad valimised. Nähtava enamusega valitakse: rahaasjanduse komisjoni harilikus koosseisus L. Johanson'i asemele K. Ast (stp), A. Oina asemele J. Klesment (stp) ja J. Lattik'u asemele L. Raudkepp (krst); rahaasjanduse komisjoni laiendatud koosseisus K. Ast'i asemele J. Vain (stp); maakomisjoni K. Veiss'i asemele H. Martinson (tp) ja L. Raudkepi asemele H. Leesment (krst); sotsiaalkomisjoni L. Johanson'i asemele E. Joonas (stp); väliskomisjoni A. Rei asemele K. Ast (stp); koosseisu komisjoni A. Rei asemele A. Jõeäär (stp); kodukorra komisjoni A. Rei asemele J. Klesment (stp); Vabariigi Valitsuse ja ministeeriumide korraldamise seaduse komisjoni A. Rei asemele A. Usai (stp); riigi majandusnõukogu seaduse komisjoni A. Oina asemele A. Jõeäär (stp).

(Koosolekut hakkab juhutama abiesimees **M. Martna.**)

8. Käsitöö seadus — kristliku rahvaerakonna Riigikogu rühma ettepanek.

A. Sternfeldt'i (krst) ettepanekul otsustatakse nähtava enamusega anda seaduseelnõu üldkomisjoni.

9. Riigitöölis-tele ühekordse palgalisa seadus — Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühma ettepanek.

J. Voiman'i (stp) ettepanekul otsustatakse nähtava enamusega anda seaduseelnõu rahaasjanduse komisjoni.

10. Riigiteenijate ja tööliste ühekordse palgalisa seadus — Th. Maurer'i ettepanek.

Th. Maurer'i (tp) ettepanekul otsustatakse nähtava enamusega anda seaduseelnõu rahaasjanduse komisjoni.

11. Vabariigi Valitsuse ja ministereümide korraldamise seadus — I lugemisel.

Vabariigi Valitsuse ja ministereümide korraldamise seaduse komisjoni aruandja **J. Soots:** Teen ettepaneku, käesolev seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Juhataja **M. Martna:** (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

12. Linnade (var. ja alevite) administratiivpiirides asuvate maade kasutamise lepingute pikendamise seadus — I lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **A. Jõeäär:** Lugupeetud härrad rahva-saadikud! Riigikogu andis oma otsusega 15. novembrist üldkomisjonile läbivaatamiseks võõra maa peal asuvate elamute seaduseelnõu. Selle seaduseelnõu järgi kavatseti lahendada vahekordi niihästi linnades, alevites kui ka alevikkude ehituspiirkondades. Üldkomisjon leidis, et võõra maa peal asuvate elamute seaduseelnõu ulatuse laiendamine ka linnade peale ei ole otstarbekohane. Põhjused, mis pärast üldkomisjon selle otstarbetuks pidas, on pikemalt seletatud järgmise päevakorra-punkti, nimelt alevite ja alevikkude ehituspiirkondades asuvate rendimaade korraldamise seaduse juurde lisatud seletuskirjas. Nimelt arvas üldkomisjon, et vahekorrad linnades tuleksid

lahendada hoonestamise õiguse seaduse alusel; see seaduseelnõu on välja töötatud linnade-liidu poolt, kuid ei ole seni ajani veel seaduseks saanud, ja arvata on, et selle vastuvõtmine igatahes ei saa sündida lähemal ajal.

Vahepeal on aga vaja neile majaanikku-dele, kelle majad asuvad linnades võõra maa peal, anda kaitset maaomanikkude vastu neil juhtudel, kus maaomanikud esinevad nõudmisega majade koha pealt äraviimise kohta. Selleks arvas üldkomisjon tarvilikuks analoogiliselt neile seadustele, mis omalajal pikendasid väikepõllupidajate rendilepinguid väljaspool linnade piire, anda lühikeseajaline kuni 1. jaanuarini 1931. aastani maksev ajutine lepingute pikendamise seadus, mille järgi maa kasutamise lepingud, mille täht-aeg on lõppenud juba praegu või mis lõpevad käesoleva seaduse maksvuse ajal, saaksid kasutaja soovil uuendatud kuni 1. jaanuarini 1931. a. sarnasel korral, kui nendel maadel asuvad maakasutaja päralt olevad eluhooned.

Sellejuures leidis aga komisjon, et senised kasutamise tingimused, mida loomulikult pikendatakse, kui leping edasi kestab, ühes osas õiglasemad ei ole, nimelt, mis puutub rendi maksu suurusesse sarnasel juhul, kui rendi-maks on määratud Vene rublades. Meil ei ole teistsugust normi Vene rublade ümber-arvamiseks, kui 1 rubla võrdub 1,5 sendile, ja see norm ei ole tegeliku väärtusega kokku-kõlas. Sellepärast on esitatud eelnõus ette nähtud, et juhul, kui pooled kokku ei lepi kasutamise tasu suuruse kohta, määrab ühe asjasthuvitatud poole palvel selle tasu kohus oma äranägemise järgi.

Üldkomisjoni nimel teen ettepaneku, käesolev seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

K. Tamm (põl): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Igasugused kasutamise lepingud uuendatakse maakasutaja soovil. Käesoleva seaduse alusel uuendatakse lepingud ka siis, kui kasutaja igasugusest uuendamise nõudmisest senises lepingus on lahti öelnud. Selle seaduse järgmiseks veaks on see, et ei ole öeldud, kellele maakasutaja uuendamise soovi avaldama peab. Samuti ei ole seaduses öeldud, kes uuenduse soovi ja uuenduse fakti konstateerima peab. Seaduses ei ole sellest juttugi, missuguse tähtaja jooksul kasutaja uuenduse soovi avaldama peab.

Üheks väga suureks seaduse defektiks on see, et seadus rikub poolte üheõiguslust, mis ei tohiks meie põhiseaduse järgi lubatav olla. Pannakse ainult ühe poole soove tähele, kuna teise poole omadega sugugi ei arvestata.

V. Hasselblatt (sks): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ka mina tahaksin mõned väited ette tuua selle seaduse vastuvõtmise vastu. Mulle näib täiesti lubamatu olema see asjaolu, et meie võtame seaduseelnõu vastu, ilma et see küllaldaselt kaalutud oleks igast küljest, näiteks kuupalju rendilepinguid ja missuguseid rendilepinguid ta puudutab. Ma saaksin sellest aru, kui meie sotsiaalsel, õiguslikkuldel või teistel põhjustel tahame teatud olukorda muuta või jällegi kindlustada, siis peame seaduse esimeses paragrahvis tähendama, et neil ja neil põhjustel ja kordadel pikendatakse rendilepinguid. Siin aga pikendatakse kõiki rendilepinguid täiesti rippumata sellest, kas vahekord mõlemi poolte vahel on korraldatud või korraldamata. Ja mul isiklikult on näiteks teada niisugune juhtumine: ühes suures linnas kestab rendileping kuni 1. jaanuarini tuleval aastal. Niipea kui rendileping on lõpetatud, on üks suurem plats linna piirides välja planeeritud, kuhu ehitatakse eluhooned peale. Nüüd kestab see rendileping sunni viisil edasi ja ehitusepoliitilise uuendamisega tuleb kaks aastat venitada. On väga palju teisi lepinguid olemas, mille lõpetamise kohta maaomanikud ammu on kokku leppinud. Kui on niisugused head ja sotsiaalselt tarvilikud asjad ette võetud, mis pärast meie sundusega segame sellesse vahekorda, mis on täiesti ära määratud.

On veel teine asi, millest võiks rääkida. Selle seaduseelnõu järgi tehakse nii, nagu oleks rendimaks ainuke ja kõige tähtsam rendilepingu tingimus. Kui lepitakse kokku rendimaksu koht, siis ei tähenda see veel, et on kokkulepe saavutatud teistes kõrvaltingimustes. Paljudes lepingutes on kokku lepitud kasutamise tähtajas ja kõrvaltingimustes, näiteks maatarvitamise viisis nõnda, et rendimaks on võibolla maaomanikule ja maakasutajale täiesti kõrvaline küsimus võrreldes teiste küsimustega. Selles seaduses tehakse nii, nagu kõik inimesed Eestis ainult selle tasu suurusest huvitatud oleksid. Käesoleva seaduseelnõu tarvidus tehti muu seas üldkomisjonis sellega selgeks, et toodi ette eeskju ainult ühest linnast, see on Narva linnast, ja mitte ühe sõnagagi ei ole näidatud, et ka teistes linnades, Tallinnas, Tartus, Pärnus, Viljandis j.n.e. on tarvis sarnane seadus välja anda. Räägiti ainult Narva juhust, ja ainult sellest endisest mõisamaast, mis Narva administratiiv piiridesse võetud. Ma muretsesin mõningad andmed ja kannan need ette. Need on Paemurru aleviku kohta: seal on 145 majaomanikust umbes 100-ga juba kokku lepitud. Bellepinguga on ära

müüdnud 16, tähendab neist 145 krundist on 113 krunti täiesti juba korraldatud.

Missugune järeldus sellest teha? Järeldus on see, et meie siin lahtistest udest sisse murrame. Meil ei ole põhjust sunni viisil segada mõlema lepinguosalise vahekorra.

Maakomisjoni aruandja seletas, et maaomanik on need hoonestajad väga rasketesse tingimustesse viinud. Minule aga seletati, et see rent, mis ta praegu võtab, on keskmiselt poole võrra vähem, kui enne sõja algamist, ja et läbistikku on see rendimaks vähem sellest, mida Narva linnavalitsus võtab neilt maakohtadelt, mis samadel tingimustel asuvad kesklinnast eemal. Tähendab, see eraomanik on võrreldes ennesõjaoludega ja võrreldes linnavalitsusega väga tagasihoidlik ja on väiksemad nõudmised ette pannud kui linnavalitsus. Läbistikku makstakse 1 sent ruutmeetrit. Tähendab ka Narva kohta võib öelda, et see seaduseelnõu ei ole tarvilik. Ja kui ei ole mingisuguseid andmeid selle kohta, palju on hädaohus ja kaitset vajavad, kas nad olemas, kus nad olemas ja missugused asjaolud nad hädaohtu viinud, siis ei tohiks seda seaduseelnõu vastu võtta. Teie näete, et seletuskirjas mingisuguseid andmeid selle kohta ei ole. See seaduseelnõu võibolla puudutab 1000 rendilepingut, ja meie teame, et võibolla on 10 rendilepingut, kus sotsiaalsel põhjustel oleks tarvis seda küsimust seadusandlikul teel sundlahendada. Ja just kõige halvem selles seaduseelnõus on see, et ta ühe või kahe juhu pärast reguleerib kõik lepingud.

Ettetoodud põhjustel soovitaksin, et see seaduseelnõu tagasi lükataks.

Aruandja **A. Jõeäär** (lõpusõna): Härra Hasselblatt väitis oma vastuvaidlustes, mis ta ka üldkomisjonis ette tõi, kõigepealt, et käesolev seadus ei olevat küllalt tarvilik, küllalt põhjendatud, just sellepärast, et meil ei olevat andmeid, kuupalju rendiüksusi ta puudutab. Härra Hasselblatt tõi ise praegu andmed ette Narva Paemurru maatüki kohta. Ja kui need andmed täpselt peaksid tööle vastama, mis ta ette tõi, siis nende andmete järgi on seal veel üle 30 maja vahekorrad korraldamata, kus maaomaniku ja majaomanikkude vahel seniajani veel mingit kokkulepet ei ole saavutatud ja korraldamist vaja; kindlasti võib aga oletada, et sarnaseid juhte leidub ka teistes linnades, komisjonil selle kohta täpseid andmeid ei ole kuid ka nimetatud 30 maja saatus on küllalt tähtis, et nende omanikkude huvide kaitseks ajutine kasutamise lepingute pikendamise seaduseelnõu välja anda. Ei saa

aga ette kujutada, et Riigikogu vastu võtaks seaduse, mis maksaks ainult Narva linna kohta. Seaduste ulatus peab laienema kogu riigile. Ja kui seaduse järele üksikutes kohtades vajadus olemas, siis on ta tarvilikkus küllalt põhjendatud. Teiseks leidis härra Hasselblatt, et võibolla igakord ei ole lepinguosalistele tähtis rendisumma. Rendisumma võib kohus küll oma õiglase äranägemise järgi kindlaks määrata, selle järgi kuidas ta kohaseks arvab. Kohus võib renti suurendada vastavalt maa praegusele väärtusele, kuid härra Hasselblatt ütleb, et muud maakasutamise tingimused on võibolla tähtsamad ja rahaga ei saa neid üldse asendada. Ma peaksin härra Hasselblatt'ile tähendama, et need muud kasutamise tingimused, mida tema tähtsamaks loeb, kui raharendi, need on lepinguosalistele poolt määratud, ja seda poolte tahet aktsepteerib ka käesolev seaduseelnõu. Kõik muud tingimused, peale raharendi, mille üle omalajal kokku lepitud, jäävad maksuma muutmata, sest kui leping pikendatakse, loetakse loomulikult ka kõik lepingu tingimused pikendatuks. Ei saa aga sunduslikuks teha pooltele jääda ka omalajal kokkulepitud rendisummaga rahule. Suurem osa lepingutest on sõlmitud rahuajal Vene rublades, ja ei ole mingisugust muud koeffitsienti nende ümberarvamiseks, kui 1½ senti rubla asemel, mis aga ei vasta õigluse nõuetele; sellepärast komisjon arvab, et tuleks rent kohtu poolt määrata. Kõik muud maakasutamise tingimused jäävad aga samaks, mis siamaani olid.

Härra Tamm leidis, et seadus olla puudulik selle poolest, et ei olevat ette nähtud, kellele peab maakasutaja rendilepingu pikendamise soovist teatama, missuguse tähtaja jooksul j.n.e. Selle üle, et maakasutaja soovib lepingut pikendada, ei ole tõepoolest vaja mingisugust teatamist, vaid komisjoni seletuskirjas on väljendatud, et maakasutaja soovivalduse väljenduseks on küllalt, kui ta jätkab maatüki kasutamist ja sellega vaikides väljendab tahet maatükki edasi kasutada. Komisjonis puudutati ka küsimust, kuidas peab tõendama isik, kes kohtu poole pööranud, asjaolu, et ta püüdnud ennem saavutada kokkulepet. Arvati, et erilist korda pole vaja ette näha, vaid tõendused esitatakse harilikus korras, nagu tsiviilprotsessis maksev on. Kui kas maomanik ehk maakasutaja käesoleva seaduse põhjal kohtu poole on pööranud rendi määramiseks, siis peab tema kui nõudja selgeks tegema, et tal selleks alus oli ja et tema nõudmine enneaegne pole. Tõenduseks, et nõudja on püüdnud saavutada kokkulepet, võib ta esitada kas kirjalikke või suusõnalikke tõendusi; ta võib oma ettepaneku

vastaspoolele notari kaudu kirjalikult teatada, kuid võib ka tunnistaja kaasa võtta ja nõudja huvides on teha kohtule selgeks, et tema nõudmine pole enneaegne. Järelikult ei ole käesoleval korral vaja seaduses erilist korda määrata. Komisjonis olid kõik täna ettetoodud vastuväited kaalumisel, kuid need leiti põhjendamatud olema ja seadus — tarvilik. Üldkomisjoni nimel panen ette, seadus I lugemisel vastu võtta.

V. Hasselblatt (sks) (fakt. märk.): Ma tahtsin faktilise märkusena tähendada, et pea kõigis linnades, igatahes Narva linnas ja selles maakonnas, millest praegu räägime, on linnavalitsuste poolt välja töötatud ja maakomisjoni poolt kinnitatud nende teede plaan ja uulitsate võrk. Selletõttu tuleb, et krundid on teisel viisil välja kujunenud, kui nad välja renditi. Kui sunniviisil pikendame neid lepinguid, siis tuleb selles töös, mis nii väga tarvilik, seisak. Teisiti see ei saa olla.

Ma leian, et kui aruandja seletas, et teistes linnades mingisuguseid andmeid ei ole olemas selle seaduse tarviduse kohta, siis vaevalt võiks selle tarvilikuks tunnustada selles ulatuses.

Juhataja **M. Martna**: (Hääletatakse.) Poolt on 36 häält, vastu — 18, seega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

13. Alevites ja alevikkude ehituspiirkondades asuvate rendimaade korraldamise seadus — II lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **A. Jõeäär**: Riigikogu andis oma otsusega 15. novembrist üldkomisjonile läbivaatamiseks võõra maa peal asuvate elamute seaduseelnõu. Selles seaduseelnõus tegi üldkomisjon järgmised muudatused. Kõigepealt võttis eelnõu pealkirjaks: „Alevites ja alevikkude ehituspiirkondades asuvate rendimaade korraldamise seadus“ leides, et see pealkiri täpsemalt väljendab seaduseelnõu sisu ja iseloomu. Pealkiri „Võõra maa peal asuvate elamute seadus“ ei vastanud seaduse sisule sellepärast, et seadus ei käsita kõiki võõra maa peal asuvaid elamuid, vaid ainult üht võrdlemisi väikest osa, nimelt alevites ja alevikkude ehituspiirkondades asuvaid maid. Oma iseloomu poolest ei korralda seadus sarnasel kujul, nagu üldkomisjoni poolt esitatud, elamute küsimust, vaid elamute all oleva maa kasutamise õigusi, analoogiliselt Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seadusele.

Üldkomisjon, arutades käesolevat seaduseelnõu, leidis tarvilikuks esitada erinovellina linnade (variant: ja alevite) administratiivpiirides asuvate maade kasutamise lepingute pikendamise seaduse nime all, mille variant käsitab ka alevite piirkonde. Kuid hiljem asus komisjon seisukohale, et alevid peaksid käima käesoleva seaduse alla. Kui Riigikogu käesoleva seadusega lahendab alevites asuvate majade küsimuse, siis ei ole enam mingit vajadust alevites ainult üheks või kaheks aastaks pikendada maade kasutamise lepinguid, ja siis võib lepingute pikendamise seaduse pealkirjast ja tekstist välja jätta alevid täiesti, ja see eelnõu käsitaks siis ainult alevikkude ehituspiirkondades asuvaid rendimaid ja nende maade korraldamist. Käesoleva seaduse arutamisel tegi üldkomisjon võrdlemisi palju muudatusi. Need muudatused on üksikasjalikult seaduseelnõu seletuskirjas ette toodud, ja ma arvan, et oleks tarbetu neid kordama hakata, sest seletuskiri on kõigile Riigikogu liikmetele kätte saadetud. Kui peaks vaja olema siis võib iga üksiku paragrahvi juures põhjendada parandus-ettepanekut. Üldkomisjoni nimel teen ettepaneku,

võtta seaduseelnõu pealkirjaks „Alevites ja alevikkude ehituspiirkondades asuvate rendimaade korraldamise seadus“.

Juhataja **M. Martna**: (Hääletatakse.) Poolt on 36 häält, vastu — 17 häält, seega on pealkiri vastu võetud.

Aruandja **A. Jõeäär** (loeb):

§ 1. Käesoleva seaduse alusel kuuluvad korraldamisele kogukonna-, asutuste- ja eramaad, mis asuvad: 1) alevite administratiivpiirkondades või 2) siseministri poolt kinnitatud alevikkude ehituspiirkondades.

A. Schulbach (töer): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Minu äranaagemise järgi vajab käesolev paragrahv tehnilist parandust. Käesoleva paragrahvi järgi käivad selle seaduse alla ka kogukonnamaad. Üks liik kogukonnamaid on see, mida kogukond sai viimase aasta jooksul riigi käest. Nimelt andis läinud aasta lõpul Riigikogu seaduse välja, mille järgi kõik linnade ja alevite administratiivpiirides asuvad riigi maatagavarad antakse linnade ja alevite omavalitsuste valdamisele. Minu arvates seadus mingisugust kahtlust ei jäta, et see valdamise viis, mille põhjal maad omavalitsuste kätte lähevad, on omandusõigus, nimelt kreposteeritakse maad omavalitsuse nimele. Pärast on omavalitsused kohustatud müüma maid eraomanduseks, hoo-

nete aluseks. Nüüd võib küsimus tekkida, kas need maad ei käi ka käesoleva seaduse alla, kas käesolev seadus ei muuda Linnade ja alevite maaga varustamise seadust. Üldkomisjon nähtavasti on arvamisel olnud, et muudab, sest teise seaduseelnõusse, mis vast I lugemisel vastu võeti, ja mis oma objekti poolest täpselt sarnane on käesolevale seadusele, — nimelt linnade administratiivpiirides asuvate maade kasutamise lepingute pikendamise seadusele — sinna on üldkomisjon tarvilikuks pidanud võtta paragrahvi, mis kõneleb sellest, et selle seaduse alla ei kuulu maad, mis korraldatakse Linnade ja alevite maaga varustamise seaduse alusel (R.T. nr. 113 — 1927). Ma kriipsutan alla, et mõlema seaduse objektid on ühesugused. Vahe seisab ainult selles, et üks seadus korraldab linnade piirides, teine alevite piirides asuvaid maid. Sellepärast on minu arvates segaduste ärahoidmiseks vajalik ka käesolevasse seadusse samasugune paragrahv võtta, mis ette nähtud üldkomisjoni poolt esitatud eelmises seaduses. Sellepärast teen ettepaneku, käesoleva seaduse

§ 1. juurde võtta teine lõige järgmiselt: „Käesoleva seaduse alla ei kuulu maad, mida korraldatakse Linnade ja alevite maaga varustamise seaduse alusel (R.T. nr. 113 — 1927).“

Ma tähendan, et mul on täiesti ükskõik, kas võtta see lisandus eriparagrahvina või käesoleva paragrahvi juurde. Minu arvates loogiliselt aga kuulub see kõige paremini käesoleva paragrahvi juurde, sellepärast tegin ka ettepaneku.

V. Hasselblatt (sks): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Kui ma sõna võtan siis mitte selleks, et rääkida § 1. tagasilükkamise kohta, vaid et seletada, et ma isiklikult ei soovi vastutust selle seaduseelnõu eest oma peale võtta.

§ 1. on suured puudused. Neist puudustest tahan ma veidi kõnelda. Esimene ja kõige suurem ning tähtsam puudus on see, et ka see seaduseelnõu tabab kõiki rendilepinguid, kui maa peale on ehitatud hoone, rippumata sellest, kas on tarvis seda hoonet kaitse alla võtta või mitte, rippumata sellest, kas hoone on majanduslikult peobjekt või kõrvalobjekt.

See seaduseelnõu võtab tööstuseettevõtelt igasuguse kaitse. Nagu teada on Vabariigi Valitsuse määrusega maaseaduse teostamisel korraldatud, et igaüks tööstuseettevõtte olgu varustatud maaga. Selle seadusega võtame meie osalt ettevõtetelt nende maa ja anname selle obroki alusel hoonestajale.

Mingisugust kaitset ei ole siin ette nähtud, üldkomisjon lükkas ka selle tagasi. Päriskomitee on aga, et omal algatusel maakorralduse komisjon sarnast kaitset luua ei saa.

Selle seadusega tühistatakse kõik rendilepingud. Kui hoonestaja näiteks rendilepingu põhjal ei tohi ehitada kahe-kolmekordset maja maaomaniku hoone ees, siis on need lepingutingimused tühistatud, samuti need, mis käivad maa kasutamiseviisi kohta.

Mulle ei ole selgeks tehtud, milleks on tehtud ka sarnaste tingimuste tühistamine. Ka siin, kus rendileping muudetakse obrokiomanduse peale ümber, pole kogutud materjale, ja kui mina komisjonis küsisin, palju rendilepinguid sellega tühistatakse, kas 1000, 10.000 või 15.000, siis ei põllutöoministeeriumi esindaja, ei ka üldkomisjoni aruandja ei võinud ligikaudseltki tähendada, kui palju sarnaseid lepinguid on.

Siis veel üks teine asi: on palju lepinguid olemas, mis eluaegsed, pikaajalised, 99 aasta peale, mis isast pojale edasi lähevad, ilma et tohiks seda lepingut üles öelda, nagu Balti eraseaduse paragrahv 4131 ette näeb. Sarnase lepingu ja obrokilepingu vahel on väga väike vahe. Sellest ei tohi aga järeldust teha, et selle vahe peaks kaotama. Ümberpöörduvalt, silmas pidades, et see vahe nii väike, peaks kahtlemata nende lepingute kohta erandi tegema ja neid mitte sunniviisil obroki peale üle viima.

Popsiseaduses oli tähendatud, et kui kellelgi on maa kuskil mujal, siis tal ei ole õigust seda seadust tarvitada. Siin seda erandit ei ole aga tehtud, ja mul on teada juhte, kus maarentnikul on rohkem maad kui rendileandjal. Kui nüüd antakse talle obroki omanduseks maad juurde, siis on see sotsiaalselt täiesti arusaamata.

On ka meie Balti eraseaduses see põhimõte olemas, et maa võib olla hoone päraltamiseks, hoov, aed, ja mis sinna veel juurde läheb, kui selge on, et see maa tahetakse kasutada hoone päraltamiseks. See põhimõte võiks ka siin alles jääda ja ainult see maa neile anda, mis hoone päraltamiseks läheb. Sellest ei ole aga siin juttugi. Siin antakse 7000 ruutmeetrit maad sellele, kellele võibolla 4-toaline korter on, samuti aga ka sellele, kes ehitab omale öövahitua. Kui näiteks maad kasutati ainult põllumajandusliku sihiga, siis majanduslikult on üksipuha, kas seisab seal hoone peal või mitte.

Seaduseelnõu algatajate poolt juhiti tähelepanu sellele, et see on eeskätt mõeldud Hiiumaa asunduse jaoks. Sellest ma tahangi rääkida. Meie tööstuseettevõtetes on tööliste korteriküsimus rohkem kui haud. Seda teab

ka väga hästi praeguvalitud töö-koostööminister härra Johanson. Ainult ühes kohas, nimelt Kärddla alevis on see küsimus eeskujulikult lahendatud. Igaüks, kes seal käinud, teab väga hästi, kuidas töölistel seal elavad. Ja nüüd selle eest, et ainult see vabrik on oma tööliste võimaldanud sarnaseid hügieenilisi ja ilusaide kortereid endale ehitada, meie karistame teda, võttes vabrikult selle maa omanduseõiguse. (Aruandja A. Jõeäär: Ei võeta ära.) Meie teame väga hästi mõlemad, kui juristid, et täielise omanduseõiguse ja obroki vahel peamiselt vahet ei ole. (Vahelhüüe aruandja A. Jõeääre poolt.) Ja hindamine on rohkem kui lihtne asi, kas sel teel, et ostuhind pannakse pisut suurem, kui tegelikult on maksetud, või sel teel, et ostuleping müügilepingust kõrgem tehakse. See on lihtne asi. Ja selle eest kannab hoolt mitte hoonestaja, kes selle omab, vaid see, kes ostab selle maa, et ostuõigust tarvitusele võtta ei saaks. See on rohkem kui selge asi. Võiks küll õigusega öelda, et Hiiumaal on tööliste korteriküsimus eeskujulikult korraldatud, sest Hiiumaa vabrik sai välismaal, kus sarnaseid asju hinnatakse, 2 kuldmedalit. Praeguse teaduse seisukohalt vaadatuna on muidugi soovitatav, et töölistel oleksid omanikud. Välismaal on see küsimus nii korraldatud, et ehituseühingud sunnivad töölisti oma raha kuni 10% ehituseväärtusest kokku panema, ja 90% antakse neile laenu ehituseühingute või riigi kaudu. Selle laenu tasuvad töölistel 20—30 aasta jooksul, ja siis on nad omanikud. Kui tööline soovib selle maja maha müüa, siis võib ta selle järele ainult töölistele müüa, sest sotsiaalselt on tähtis, et need korterid oleksid ainult tööliste käes. Selle kohta on praegu Euroopas üksmeel olemas. Kui meie tahame siin midagi teha, siis on ainult tarvis omanduseõigus töölistele kindlustada. Teie aga, härrad sotsialistid, teete kõik ukseid lahti, et need majad, mis töölistel üles ehitatud tööliste jaoks, võivad ka teiste kätte minna, ilma et keegi neid kaitseks. (Vahelhüüe O. Gustavson'i, stp poolt.) Ostuõigusest ma juba rääkisin, sellest on väga kerge mööda minna. Meie teame väga hästi, et linnavalitsustel on tihti peaaegu võimata oma ostuõigust läbi viia. Kui vabrik tarvitaks oma ostuõigust, siis ei ole ka igakord kindlustatud, et see hoone jääks vabrikutöölistele. Meie peame asja nii korraldama, et see hoone oleks ikka tööliste käes. Nii näeme, et just ehitusepoliitiliselt satume selle seaduse läbiviimisega hoopis halvale teele. Sellega ütleme kõigile ettevõtetele — kui teie ehitate töölistele majad, siis, jumala pärast, ärge ehitage nii, et töölistel

vabriku käest odavat laenu saavad. (O. Gustavson, stp: Ega vabrik ehita, nad ise ehitavad.) Teie sunnite seega vabrikuid ehitama ebahügieenilisi tööliksarmuid. (O. Gustavson, stp: Töölised maksid kõik need ehitusesummad kinni.) See on ka päris normaalne. (O. Gustavson, stp: Mis Teie siis räägite, et vabrik omal kulul on ehitatud.) See oli nii korraldatud, et vabrik andis töölistele pikaajalist krediiti, ja viimased ehtasid majad üles, ja vabrik andis ka, kui ma ei eksi, selleks maad peaaegu rendita. (O. Gustavson, stp: Ei olnud nii!) Ah nii, tähendab, nad maksid renti, see on mulle tähtis. Ma ütlesin, töölistes, mitte vabrik, härra Gustavson. Kui vaadata, kuidas lugu on teistes vabrikutes, siis näeme, et see on palju halvem. Ma ei tea mispärast peame meie nii tagurlikud olema ehituseküsümuse alal. Mujal, välismaal on see küsimus paremini lahendatud.

Leides sellega, et selle seaduseelnõu puudused on väga mitmekülgsed, eeskätt see seaduseelnõu ei ole küps, materjal selle kohta puudub täiesti, selle tagajärjed saavad väga keerulised olema, sest meie ei tohi unustada, et selle seadusega tühistatakse rendilepingud kõigi nende kõrvaltingimustega ja võibolla peatingimustega, ilma et oleks kaalutud lepingute kohta, kas nende tühistamine ja lepinguosaliste soovi täitmine nii tarvilik peaks olema.

J. Vain (stp): Ei ole esimene kord, kus härra Hasselblatt käsitab lepingute hulga küsimust. Härra Hasselblatt'ile kanti lepingute arvud ette kõigi nende kohtade asjus, kus omavalitsuse administratsioon seda anda võib, nimelt alevite kohta.

Mis puutub alevikkudesse, siis on nende piirid, mis siseminister määras Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade seaduse alusel, ainult paberil, looduses ei ole neid läbi viidud. Ja praegu, kui omavalitsused tahaksid nõutud teateid anda, siis oleks see võimata. Selleks, et saada arvu, kuipalju majaomanikke käsitab käesolev seadus, piire tõmmata vastavalt siseministri poolt määratud kavadele juba natuuras, nõuaks väga palju aega. On siis see nii tähtis, kas alevikkudes vähem või rohkem majaanuseid on. Umbkaudu on nad teada. Meil on tarvis määrata põhimõtte, mille põhjal asja lahendada. Linnade ehitusekruntide kohta on tarvitusele võetud obroki instituut. Minu arvates ei ole ülekohtune, kui sarnane norm alevite ja alevikkude kohta maksma panakse, sest obroki instituuti tarvitatakse kõigis kohtades, kus maad kasutatakse ehitusekrundidena.

Alevite kohta sai maakomisjon andmed, nagu Hiiu-Kärdla ja Kilingi-Nõmme kohta. Kuid Tartus Karlova linnaosa kohta, mis omal ajal oli alev, praegu linnaga ühendatud, ei ole täpseid andmeid, sest ühele osale maakasutajaist on obrokiõigus antud, teiste kohta aga seda tehtud ei olnud. Võidi ju obrokiõigust tarvitada ka väljaspool linnade piire, kuid tegelikult tarvitati seda õige vähe. Asjaolu, et hoonete omanikul kuskil mujal maa-ala, ei peaks takistama hoonete kindlustamist. Siin ei ole peaobjekt maa, vaid peaobjektiks on hoone, maa on väärtuselt vähema tähtsusega. Eluhoone peab kindlustama seal, kus ta on, sest alevite maju oleks veel raskem ära vedada, kui omal ajal Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade seadusega kindlustatud hooned.

Hiiu-Kärdlat korraldatakse samuti kui teisi aleviteid. Hiiu-Kärdla vabrik ei tööta praegu suure ulatuses, ja puuduvad väljavaated töö laiendamiseks.

Olevat vabrikule ülekohtune, kui kindlustatakse hooned, mille ehitamiseks laenatud rahast osa makstud langenud valuutaga. Seda on maksnud ka vabrikuomanikud. Odava valuutaga võlgade tasumise ülekohus kestab edasi ja vähe on lootust, et see lähemas tulevikus korraldatakse. Et kõige muu poolst kuulub hoone omanikule, on täiesti loomulik tema kasutamine kindlustada.

Üldkomisjoni poolt on käesolev paragrahv muudetud, kuid need muudatused on vormilised, kuna põhimõtted, mis maakomisjonis üles seati, on jäänud maksuma. Maakomisjoni aruandjana soovitatakse käesolev paragrahv vastu võtta.

A. Schulbach (töer): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ma ei oleks tarvilikuks pidanud teist korda sõna võtta, kui mitte rkl. härra Hasselblatt juba teist korda ei oleks puudutanud Riigikogu kõnetoolilt Hiiu-Kärdla küsimust. Käesoleva seaduseelnõu I lugemisel tähendas rkl. härra Hasselblatt, et Hiiu-Kärdlas maju kasutatakse mingisuguste töölepingute põhjal, ja praegu seletas härra Hasselblatt, et kui meie selle seaduseelnõu vastu võtame, siis sellega suure tagurpidimineva sammu teeme oma ehitusepoliitikas. Pean tähendama, et mingisuguseid töölepinguid Hiiu-Kärdlas ei ole, vaid majad, mis seal ehitatud, on ehitatud tööliste oma kulul vabriku maa peale.

Mis puutub aga tagurpidinekusse ehitusepoliitikas, siis ma kahetsen väga, et härra Hasselblatt ei ole olukorda Hiiu-Kärdla ümbrusest järele kuulnud. Isegi äärmiste parempoolsete tegelased seal, kelle esindajad siin

istuvad, tunnustavad, et olukord Hiiu-Kärdlas on äärmiselt halb, et seda paratamata lahendamata peab.

Kui omal ajal Hiiu-Kärdlas praegune alevik tekkis, siis mitte mingisugustel kõrgetel ehitusepoliitilistel põhimõtetel, vaid peaauglikult sellepärast, et tööliste palku võimalikult alla kruvida. Endine vabrikomanik tuli väga algupärasele mõttele: ta andis tööliste ehitusekrundid, kuhu tööline võis elamu peale ehitada, aga tegi tingimuseks, et tööline ei või elamut edasi müüa kellelegi muule, kui ainult vabriku töölisel. Sellega saadi kätte, et töölistel elamute edasimüümine võimata on, sest igal töölisel on juba oma elamu ja uusi omandada ei ole enam vajadust. Iga teine inimene aga, kes tuleb sinna selleks, et maja osta, võibolla, et tulevikus ka vabrikusse tööle minna, sellel ei ole võimalust osta, sest tema ei ole veel tööline. Sellel kombel on töölistel teatud viisil aheldatud maa külge. Nad ei saa oma vallasvara jätta kuskile, ei saa ära minna, ja see annab vabrikuvalitsusele võimaluse äärmiselt odavat palka maksta ja tööjõudu eksploateerida. Selles mõttes räägivad hiidlased oma poliitilistele vaadetele vaatamata, et seda küsimust peaks korraldatama, sest kui seal on alevik tekkinud, siis mitte kõrgetel ehitusepoliitilistel põhimõtetel, vaid teistel kaalutlustel.

Aruandja **A. Jõeäär** (lõpusõna): Härra Schulbach'i poolt tehtud parandusele ma ei vaidle vastu sellepärast, et sama põhimõte eelmise seaduseelnõu arutamisel üldkomisjoni poolt on tunnustatud, nimelt et käesoleva seaduse alla ei peaks kuuluma maad, mis korraldatakse Linnade ja alevite maaga varustamise seaduse alusel.

Härra Hasselblatt tõi siin ette üldiselt neidsamu vastuväiteid, mida ta kaitses selle seaduseelnõu arutamisel alamkomisjonis, samuti üldkomisjonis, kuid olgu küll, et komisjon põhjalikult neid vastuväiteid kaalus, ja härra Hasselblatt, tõele au andes, mitu head tundi kulutas selleks, et nende vajadust selgeks püüdis teha, leidis komisjoni enamus siiski need väited põhjendamatud olema ja tuli otsusele, et käesoleval korral seaduseelnõu põhimõtted, mis maakomisjoni poolt tunnustatud, peaksid vastuvõetavad olema Riigikogule; üldkomisjon omalt poolt andis seaduseelnõule kuju, mis juriidiliselt vastuvõetavam kui maakomisjoni ettepanek, kuna põhimõtted jäid üheks ja samaks. See on õige, et seaduseelnõu tabab kõiki maakasutamise lepinguid, kus kasutatava maa peale on ehitatud eluhooned, hoolimata sellest, kui suur see elamu on, kas 4 või 1 korteriga. Seadus ei tee siin mingisugust va-

het. Maakomisjoni arvates oli vajalik anda kaitset üldse kõigile elamutele, mis inimesed elamiseks tarvitavad, suurusele vaatamata. Seaduseelnõus on maakomisjonis kitsendus selles mõttes sisse võetud, et üle 7.000 ruutmeetri maad ei anta ühele elamule, see on umbes 2 vakamaad. Maad, mis üle selle normi ulatuvad, eraldatakse neist maadest, mis maa- kasutajale obrokile jäävad; need maad jäävad kitsendamata senise maaomaniku omandusse ning nende maatükkide peale maaomanik obrokioigust ei saa. Seega on võetud võimalus, et ülearu suured maatükid antakse maaomanikkudele, ilma et need seda vajaksid.

Teiseks tõi härra Hasselblatt ette olukorda Hiiu-Kärdla vabrikus, sest teistes alevites ei ole meil niisuguseid tööstusettevõtteid, kus vabriku maa peal elamud asuvad.

Mis Hiiu-Kärdlasse puutub, siis on seal hoonete püstitamiseks määratud maa-alad välja planeeritud omal ajal tööliste niimoodi, et need takistuseks ei saa olla vabriku laiendamise puhul. Kui vabrikut tahetakse laiendada, siis võib seda teha, ilma et tööliste elamuid maha lõhkuma hakataks. Kuid Hiiu-Kärdla vabrik on praegu sarnases seisukorras, et ei saagi juttu olla selle laiendamisest. Sellel ei ole tarvilikku kapitali isegi oma vananenud sisseseade uuendamiseks, et selle läbi võistlusevõimeliseks muutada. Mingisugust takistust selle vabriku tööstuse arenemisele käesoleva seaduse vastuvõtmine ei teeks.

Edasi näeb härra Hasselblatt seaduseelnõu puudust selles, et see tühistab ka pikaajalised rendilepingud.

Komisjoni arvates on vaja kõigile maaomanikkudele kindlustada majade all olevad maad obroki alusel. Obrokioigust läheb lahku pikaajalistest rendilepingutest peaauglikult selle poolest, et ta annab maaomanikule maa kohta asiõiguse ja sellega võimaldab obrokiõigust ühes maa peale ehitatud hoonetega pantida, obligatsioonidega koormata j.n.e., kuna aga pikaajalise rendilepingu juures maaomanikul seda õigust ei ole. See on oluline vahe obrokilepingute ja pikaajaliste rendilepingute vahel. Kuna käesoleval korral maa hind määratakse vastavalt turuhinnale, maa hinnast võetakse 4% obrokimaksuks, siis on kindlustatud maaomanikule õiglane tasu, samuti jääb maaomanikule ostueesõigus. Sellepärast arvan, et härra Hasselblatt'i vastuväited ei ole küllaldaselt põhjendatud.

Ka seda asjaolu, kui maaomanikul kuskil mujal maad on, ei pidanud komisjon küllaldaselt selleks, et teda välja jätta käesoleva seaduse kaitse alt. Pikemalt põhjendas seda rkl. Vain kui maakomisjoni aruandja.

Mis lõpuks puutub sellesse, nagu nuhtleks käesolev seaduseelnõu Hiiu-Kärdla vabriku omanikke töölisele eeskujulikkude korterite püstitamise võimaldamise eest, siis ei ole ka see väide õige. Mingisugust nuhtlust see seadus vabrikule kaela ei too. Vabrikuomanikule on igatahes ka praegu kindlustatud nende sihtide saavutamise, mis vabrikuomanik majade ehitamisega tahtis kätte saada. Kuigi need majad peaksid edasi müüdma mitte otsekohe vabriku töölisele, siis on ka teised, nagu rätsepad, kingsepad j.n.e. tarvilikud samadele töölisele, kes vabrikus tööd teevad. Nii siis asjaolu, et majad võiksid teiste kätte minna, kes otsekohe töölised ei ole, ei teeks takistusi vabrikule oma tegevust arendada, sest tegelikult suudavad need majad rohkem inimesi mahutada, palju suurema hulga töölisi, kui vabrik oma jaoks tulevikus vajada võiks.

Üldkomisjoni nimel teen ettepaneku, § 1. vastu võtta sel kujul, nagu ta Riigikogu liikmetele komisjoni ettepanekus kätte saadetud.

Rkl. Schulbach'i parandus komisjonis hääletamisel ei olnud, ja sellepärast tuleks ta eraldi hääletamisele. Mina isiklikult selle vastuvõtmise vastu ei vaidle.

J. Vain (stp): Küsimus, mille rkl. Schulbach esitas, oli maakomisjonis arutusel ja võeti seal vastu. Ka teksti kohta, mille üldkomisjon oli välja töötnud, võttis maakomisjon oma seisukoha. Maakomisjon pooldab rkl. Schulbach'i ettepaneku vastuvõtmist.

Juhataja M. Martna: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rkl. Schulbach'i ettepanek vastu võetud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 1 ühes parandusega vastu võetud.

Aruandja A. Jõeäär (loeb):

§ 2. Paragrahv 1. nimetatud maade korraldamist käesoleva seaduse alusel võib nõuda:

- 1) maaomanik,
- 2) maakasutaja, kui tal korraldatava maa peal on oma eluhoone.

K. Tamm (põl): Selle kohta, kas ka tulevikus ehitatavate majade või hoonete ehitajatel, kui nende hooned on võõra maa peale ehitatud, peaks õigus olema nende hoonete sundvõõrandamist nõuda, seletas meile ka sotsialistide esindaja maakomisjonis härra Vain, et see nii mõeldud ei ole, vaid tulevikus peaks meil sarnaseid vahetõrki lahendatama hariliku tsiviilseadusega, ja et meie peaksime

käesoleva seadusega likvideerima seni olnud segased vahekorrad ja tulevikus käima kindla tsiviilseaduse alusel. See härra Vain mõte ei ole aga siin väljendatud. Et aga seda mõtet täpselt väljendada, nii et arusaamatusi ei tekiks, siis teen ma järgmise ettepaneku:

võtta § 2. p. 2. sõna „on“ asemele „oli“ ja punkti lõppu paigutada sõnad: „käesoleva seaduse maksmahakkamise ajal“.

Punkt 2-ne kõlaks järgmiselt: „maakasutaja, kui tal korraldatava maa peal oli oma eluhoone käesoleva seaduse maksmahakkamise ajal“.

J. Vain (stp): See seadus on õieti jätk Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seadusele, mis vastu võeti märtsil 1926. a. Selle seaduse alt eraldati alevikud sellepärast, et alevite ja alevikkude maid ei kasutata maamajandusliku maana, ja hindamise juures peab teised alused tarvitusele võtma. Ka alevikkudes on vahekorrad segamini, ka neid on raske korraldada, ilma et seaduseandja vahele segaks. Tsiviil-vahekorrad kodanikkude vahel peaksid tulevikus välja kujunema nõnda, et meil võõrandamist enam tarvis ei oleks, et kodanikud saaksid oma asju lahendada juba maksvate seaduste järgi. Mis aga puutub praegustesse vahetõrkesse, siis on need niivõrt segi, et kodanikud siin oma õigusi tarvilikul määral kaitsta ei saa.

Aruandja A. Jõeäär (lõpusõna): Rkl. Tamme ettepanekuga ühineda komisjoni nimel ei saa, sest seal sarnast ettepanekut kaalumisel ei olnud. Kuid teiselt poolt arvan, kui võtta rkl. Tamme ettepanekul p. 2. sõna asemele „on“ — „oli“, siis tegelikult võib see käsitamisel raskusi tekitada. Kui tahetakse seda põhimõtet läbi viia, mida soovib rkl. Tamm, nimelt, et eluhoone pidi juba olema käesoleva seaduse maksmahakkamise ajal, siis võiks selle ka nii kätte saada, kui redigeeritakse punkt 2. sarnaselt, et „maakasutaja, kui tal korraldatava maa peal on oma eluhoone käesoleva seaduse maksmahakkamise ajal“, siis saaksime sellesama kätte. Ettepanek rkl. Tamme poolt esitatud kujul võib tekitada raskusi ning arusaamatusi. On peaaegu kindel, et kui tulevikus ehitatakse mõne maatüki peale eluhoone, lahendatakse vahekorrad juba enne ehitamist ning sõlmitakse vastav leping, nii et neil juhtudel vajadust ei teki käesoleva seaduse tarvitamiseks.

Juhataja M. Martna: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rkl. Tamme ettepanek tagasi lükatud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamuslega on § 2 vastu võetud.

§§ 3—6 võetakse nähtava enamuslega muutmata vastu.

§ 3. Isikud, kes soovivad nõuda maade korraldamist käesoleva seaduse alusel, esitavad sellekohase palve kohalikule maakorralduse komisjonile. Esitatud palve põhjal määrab maakorralduse komisjon pooltele üheaastase tähtaja kokkuleppimiseks maa-ala kasutamise aluste ja tingimuste kohta.

§ 4. Kohtutes käsilolevates lõplikult otsustamata nõudeasjades maade kohta, mis korraldamisele kuuluvad käesoleva seaduse alusel, pannakse ühe asjaosalise palvel asjatöötus seisma kuni käesolevas seaduses ettenähtud korras küsimus lõplikult lahendatud. Sealjuures peab paluja esitama kohtule tõenduse selle üle, et tema esinenud käesoleva seaduse § 3. ettenähtud korraldamise nõudmisega.

§ 5. Saavutavad maaomanik ja maakasutaja kokkuleppe, protokolleeritakse see maakorralduse komisjoni poolt ja edaspidi kasutatakse maad kokkuleppe alusel.

§ 6. Ei toimu poolte vahel ühe aasta jooksul kokkulepe, määrab komisjon asja arutamisele, selgitab komisjonile esitatud tõenduste alusel hoonete omanduse küsimuse (§ 2 p. 2) ja määrab maa-ala kasutamise tingimused kuni selle lõpliku korraldamiseni.

Aruandja A. Jõeäär (loeb):

§ 7. Korraldamisele määratud maad eraldatakse, kui selle kohta pooled ei lepi kokku teisiti, senise kasutamise suuruses, kuid mitte üle 7000 ruutmeetri. Eraldatud maa antakse kasutajale obrokile Balti erasead. §§ 1324.—1334. ettenähtud alustel.

Maade korraldamisel määratakse tarvitude korral kindlaks ka alevikkude tänavate võrk, kusjuures uute tänavate rajamiseks ja olevate tänavate õkvendamiseks või laiendamiseks vajalik maa-ala eraldatakse maakorralduse seaduse §§ 52.—57. ettenähtud alustel.

A. Schulbach (töer): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ei ole sugugi seadustele vooruseks, kui nad väga kirjud on ja kui iga maakoha kohta erinormid maksuma pannakse. Vanal ajal oli küll näiteks Tallinnas kesklinna kohta hoopis teistsugune seadus maksev, kui all-linna kohta. Demokraatlikus riigis peaksime võimalikult ühtlasi seadusi maksuma panema üle terve riigi. Käesolevas seaduses ei ole seda märgata. Ei peeta kinni neist normidest, mis käivad alevikkude kohta varem vastuvõetud Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse järgi.

Meie alevikud käivad osalt Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse, osalt käesoleva seaduse alla. Need alevikud, mille piirid on siseministeeriumi poolt kohaliku maavalitsuse ettepanekul kindlaks määratud, käivad käesoleva seaduse alla, alevikud, kus ministeerium seda ei ole teinud, käivad Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse alla. Ometi on mõnes alevikus, mis käib Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse alla, majade arv palju suurem, kui mõnes teises alevikus, mis käesoleva seaduse alla käib. Tähendab alevikud ise kuuluvad selle järgi, kas administratiiv-võim nende kohta on teatud määrused teinud või mitte, kas teise või käesoleva seaduse alla. Nüüd on aga lugu nii, et Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse põhjal on maakasutajal õigus oma valiku järgi maad võtta kas põliseks tarvitamiseks või eraomanduseks. Käesoleva seaduse põhjal võib ta seda ainult obrokioiguse alusel kasutada. Ma arvan, et sarnane kord ühtluse mõttes õiglane ei ole. Kas ei peaks sellepärast seda seadust nõnda muutma, et ka selle põhjal maad võib saada omanduseõiguse alusel? Lugu on pealegi selles, et meil ka senises riigi praksises ei ole palju juhte, kus obrokioigus oleks eraisikute kasuks. Käesolev eelnõu aga tahab luua obroki vahetada eraisikute kasuks. Pealegi on soovitatav küsimus kiiresti lahendada. Meie nägime näiteks pöpsiseaduse juures, et vahetada olid igalpool teravad senikaua, kui ei asutud nende vahetada õiguslikule lahendamisele. Niipea aga, kui vahetada hakati lahendada tegelikus elus, muutus ka vahetada rahulikumaks. Arvan, et ka praegusel korral peaksime küsimuse lahendada nii või teisiti, kuid kiiresti. Kui aga nüüd seaduseelnõu vastu võetakse niisugusel kujul, et sellega antakse ainult obrokiõigus, siis jäävad maaomanik ja majaomanikud üksteise külge rippuma, ja see sünnitab teatud paksu verd nende vahel. Ma arvan, meil ei ole vajadust seda teravust tekitada, ja sellepärast, arvan, oleks vaja lubada ka selle seadusega omanduseõigust. Ma kuulsin üht kaalutlust, mis omanduseõiguse vastu käib. Nimelt öeldi, et kui anda maasaajatele omanduseõigus, siis on see võõrandamine, sest sellega võõrandatakse maaomanikult maaomanduse õigus. Kuid meie näeme, et sellest etteheitest ei päästa ka käesolev eelnõu. Meie kuulsime, kuidas siis rkl. Tamm tähendas, et siin selle eelnõuga maad võõrandatakse, ja võõrandatakse väga omapärasel kujul, nii et ka siin selle eelnõu juures need, kes võõrandamisest kõnelda tahavad, ikkagi võivad kõnelda võõrandamisest. Ma pean kah-

juks tunnistama, et ma siin otsekohe kindlat parandust teha ei saa, sest omanduseõiguse andmise juures tekib mitugi küsimust, mis vaja lahendada, nimelt tuleb siin väljaostuhind määrata, edasi tuleb määrata riiklik toetus, pikaajalised väljaostu võimalused j.n.e. Sellepärast ei taha ma siin parandus-ettepanekut teha, vaid teen ettepaneku, et see paragrahv tagasi antaks üldkomisjoni selle küsimuse kaalumiseks.

Teen ettepaneku: „§ 7 tagasi anda üldkomisjoni parandamiseks selles mõttes, et eraldatud maa saaks antud kasutajale tema soovi kohaselt kas omanduseks või obrokile, misjuures riik võimaldagu maakasutajale pikaajalise ostusumma tasumise.

Selle ülesande läbiviimiseks määrata üldkomisjonile 7-päevaline tähtaeg.“

Aruandja A. Jõeäär (lõpusõna): Ma vaidlen komisjoni nimel härra Schulbach'i ettepaneku vastu. Üldkomisjon kaalus juba seda küsimust, sest maakomisjon oli vastu võtnud variandina ka omanduseks andmise viisi. Üldkomisjonis kaaluti seda küsimust ja leiti, et sarnasel korral, kui võtta vastu omanduseks andmise põhimõte, siis kujuneks tõepoolest sellest seadusest osaliselt võõrandamise seadus. Praegusel kujul, kui maa antakse obrokile, ei või seda seadust võõrandamise seaduseks nimetada, see reguleerib ainult rendivahekordi.

Kui anname aga seadusele võõrandamise seaduse iseloomu, siis on arusaadav, et tuleb seda seadust üksikasjaliselt täiendada just nende küsimuste lahendamiseks, mis härra Schulbach siin ette tõi. Selleks ei ole aga praegusel korral mingisugust vajadust üldkomisjoni arvates, sellepärast et obrokiõigus täiesti küllaldaselt kindlustab majaomanikke. Linnas on suuremal osal obrokimaadel majaomanikkudel majad, ja senine praksis on näidanud, et mingisuguseid raskusi see vahekord ei sünnita. Neil on tegelikult needsamad õigused, mis omanikkudel. Nad võivad koormata oma varandust võlgadega, võivad seda müüa, ja ainuke kitsendus on, et maaomanikul on ostueesõigus. Ja see ostueesõigus ei kitsenda ka milleski, sest tema peab maksma hinna, mida pakub keegi kolmas isik, ostja. Nii et kogemused linnas on näidanud, et obrokiõigus kõige otstarbekohasemalt võimaldab vahekordi maaomanikkude ja majaomanikkude vahel lahendada. Komisjoni arvates kujuneb neis alevites, mille kohta see seadus maksma panakse, samuti alevikkudes, millest tulevikus välja kasvavad alevid, olukord samasuguseks, kui see praegu on linnades. Sellepärast oleks

loomulik normide ühtlustamise seisukohast välja minnes, et ka siin oleksid maksvad samad normid, mis linnades maksvad on.

Vaidlen komisjoni nimel rkl. Schulbach'i ettepaneku vastu ja panen ette, § 7 vastu võtta komisjoni poolt esitatud kujul.

Juhataja M. Martna: (Hääletatakse.) Poolt on 13 häält, vastu — 21 häält, seega on rkl. Schulbach'i ettepanek tagasi lükatud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 7 vastu võetud.

Vaheaeg kl. 19.10 min. — kl. 19.30 min.

Aruandja A. Jõeäär (loeb):

§ 8. Maa obrokiks arvatakse 4% maa väärtusest.

Maa-ala väärtuse määramisel küsitakse vastava alevi- või vallavolikogu arvamist. Maakorralduse komisjonil on õigus küsida ka asjatundjate arvamist maa-ala väärtuse kindlakstegemisel.

K. Tamm (põl): Meil on siin tegemist ehitusekruntidega. Nagu teame, ehitusekruntide harilik hind ei ole kõige madalam, ja sellepärast oleks õigem siin 4% asemele võtta 6%. Meie teame, et pankades on protsent palju kõrgem, ja sellepärast teeksin ma ka ettepaneku,

et maa obrokiks arvatakse „4%“ asemele „6%“.

Aruandja A. Jõeäär (lõpusõna): Komisjoni sarnast ettepanekut ei tehtud põllumeeste rühma esindaja poolt, vaid seal leiti, et 4% on küllalt kõrge protsent. Maad saavad hinnatud tegeliku väärtuse järgi, ja loomulikult on alevite ja alevikkude maa hind kõrgem, kui väljaspool nende piire, ja selle kõrgema hinna pealt arvatakse protsent. Nii peaksid maaomanikud sellega rahul olema.

Juhataja M. Martna: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rkl. Tamme ettepanek tagasi lükatud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 8 vastu võetud.

§ 9 ja § 10 võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

§ 9. Maakorralduse komisjoni otsuste peale võib edasi kaevata maakorralduse peakomisjonile 1 kuu jooksul, arvates otsuse kuulutamise päevast.

§ 10. Asja arutatakse maakorralduse komisjonides ja maad eraldatakse maakorralduse

seaduses (R.T. nr. 23 — 1926) ettenähtud korras ning elamute jaoks eraldatud maa obrokiõigus ja teised kasutamise tingimused kinnistatakse maakorralduse peakomisjoni nõudmisel, maakorralduse komisjonide jõusseastunud otsuste põhjal.

Aruandja **A. Jõeäär** (loeb):

§ 11. Käesoleva seaduse alusel ettevõetavad kinnistustehingud on vabad tempelmakstust ja kinnistuselõivust, kuna kõik muud maa-erandamisega ja kinnistamisega seotud kulud tasub korralduse nõudja.

K. Tamm (põl): Teatavasti ei ole meil riigikassas liiga palju summasid, ta põeb õieti summade puudust, ja sellepärast teen ettepaneku,

§ 11 vastu võtta järgmises redaktsioonis: „Kõik maade erandamisega ja kinnistamisega seotud kulud tasub korraldusnõudja.“

Aruandja **A. Jõeäär** (lõpusõna): Üldkomisjonis sarnast ettepanekut ei tehtud. Vaidlen selle ettepaneku vastu, kuna ka enne analoogiliste seaduste maksmapanemisel, nimelt asunikkude ja riigirentnikkude, samuti väikemaapidajate suhtes põhimõtte on vastu võetud, mille järgi esimesed kinnistuselepingud vabastatakse kinnistuselõivust ja tempelmakstust.

Juhataja **M. Martna**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rkl. Tamme ettepanek tagasi lükatud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 11. vastu võetud.

14. Raudteelaste kodu seadus — II lugemisel.

Sotsiaalkomisjoni aruandja rkl. Sternfeldt'i puudumisel täidab aruandja kohuseid komisjoni abiesimees rkl. **Saar**.

Pealkiri ja § 1 võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

Raudteelaste kodu seadus.

I. Raudteelaste kodu ülesanded.

§ 1. Hoollitsemiseks abitarvitavate riigiraudtee teenijate, tööliste ja nende perekondade eest, samuti ka riigiraudtee teenistusest lahkunud teenijate, tööliste ja nende perekondade eest asutatakse raudteelaste kodu.

Raudteelaste kodu on riigi raudteedevalitsuse heategev asutis, mille ülesandeks:

1) anda varjupaika ja võimaldada ülevalpidamist abitarvitajatele teenistusest lahkunud riigiraudtee teenijatele ja töölistele ning nende perekondade liikmetele;

2) võimaldada tervise kosutamist riigiraudtee teenijatele ja töölistele ning nende perekondade liikmetele;

3) korraldada raudtee teenijate ja tööliste lastele suvekoloniisid.

Endistele raudtee teenijatele ja töölistele ning nende perekondadele raudteelaste kodu poolt antav toetus ei olene pensioniseaduste põhjal makstavast toetusest.

Aruandja **J. Saar** (loeb):

II. Raudteelaste kodu varandused.

§ 2. Raudteelaste kodu varanduse moodustavad:

1) riigi raudteedevalitsusele Vabariigi Valitsuse otsusega 11. juulist 1923. a. raudtee invaliidide kodu asutamiseks üleantud riiklikust maatagavarast planeerimise korras eraldatud Kaarepere asunduse krundid (Tartumaal) nr. nr. 34, 34-a, 35, 36, 36-a, 45, 46, 47, 48, 48-a, 49, kokku 145 hektaari ja peale selle 21 hektaari suurune metsatükk nr. A¹ ja 5 hektaari turbaraba Visusti rabast, kõik kokku 171,0 hektaari ja sellel maa-alal asuvad päraldised ning hooned, välja arvatud meierei-hoone ühes $\frac{1}{4}$ ha maa-alaga;

2) punkt 1. tähendatud kinnisvara juurde kuuluv elus ja eluta inventar;

3) 50.000-krooniline majapidamise operatsiooni kapital, mis antakse riigikassast eelarve korras;

4) abiandmise fond, mis kujuneb raudteelaste kodu kinnisvarade majapidamise puhaskasust määratavast osast (§ 18.) ja muudest juhuslikkudest sissetulekutest.

Raudteelaste kodu toetamiseks, eriti tarvikkude hoonete ehitamiseks ja korraspidamiseks ning sisseseadete muretsemiseks võib riigi raudteedevalitsuse eelarvetes ette näha vajalikud summad.

Rahaasjanduse komisjoni kaasaruandja **E. Joonas**: § 2. p. 1. loetakse üles need varandused, mis antakse üle raudteelaste kodule. Sotsiaalkomisjon on § 2. p. 1. lõppu paigutanud lause: „välja arvatud meierei-hoone ühes $\frac{1}{4}$ ha maa-alaga.“ Seega arvatakse sotsiaalkomisjoni otsuse põhjal raudteelaste maa-alast välja meierei-hoone ühes $\frac{1}{4}$ ha maa-alaga. Rahaasjanduse komisjon leidis, et see rikub raudteelaste kodu majanduslikku ühtlust ja ei ole normaalne, kui krundi keskelt eraldatakse nagu väike saar $\frac{1}{4}$ ha suurus. Sellepärast teeb rahaasjanduse komisjon variandina ettepaneku,

jätta välja § 2. p. 1. lõpust lause: „välja arvatud meierei-hoone ühes $\frac{1}{4}$ ha maa-alaga.“

Kordan, et Vabariigi Valitsuse ettepanekus seda lauset ei olnud. Vabariigi Valitsus oli arvamisel, et kõik seal ülesloetud maa-alad peavad tervena minema raudteelaste kodu kasutusse.

J. Sikkar (as): Ma tahaksin mõne sõnaga Riigikogu liikmete tähelepanu juhtida neile raskustele, mis tekisid kohapeal, kui võetaks vastu rahaasjanduse komisjoni ettepanek. Nimelt asub Kaarepere asunduse südames meie-rii-hoone, mis kohalikule piimaühisusele välja renditud. Piimaühisus on sellesse suured summad mahutanud, on eriti suure remondi nime-
tatud hoone juures ette võtnud. Seda on tehtud selles lootuses, et varem või hiljem saab see hoone, mis põllutöoministeeriumi poolt rendile antud, ühisusele müüdüd, et siis ka need remondid ühisuse varadeks jääksid. Kui aga see hoone üle antaks raudteelaste kodule, siis avaneks võimalus raudteelaste kodul piimaühisus sealt välja visata, ja sellega oleksid need summad, mis ühisus sinna sisse pannud, kaduma läinud. Sellepärast tuleks rahaasjanduse komisjoni ettepanek tagasi lükata. Pealegi on ühisuse ehituse juures antud riiklikku laenu, ja siis tuleks nii välja, et ühel poolt antakse laenu, teiselt poolt võetakse see ära. See oleks kohapealsete põllupidajate sissevedamine. (Teedeminister O. Köster: Kuipalju on raha antud?) Sinna on mahutatud umbes 3 miljoni ümber.

Aruandja **J. Saar** (lõpusõna): Sotsiaalkomisjoni nimel ei saa ma ühineda rahaasjanduse komisjoni ettepanekuga, mitte eraldada see maa-ala, ühes meie-rii-hoonega, sellepärast et sinna on kohalik piimaühisus mahutanud, nagu ütles härra Sikkar, 3—4 miljonit senti. Ja kui see oleneks raudteelaste kodust ilma erilise väljaeraldamiseta, siis võiksid ühisusel tulevikus tekkida raskused. (Teedeminister O. Köster: Kas see takistab kodu pidamist või ei takista?) Ei takista, ta on täiesti tee ääres.

Jään sotsiaalkomisjoni ettepaneku juurde ja panen ette, võtta vastu § 2. sotsiaalkomisjoni redaktsioonis.

Kaasaruandja **E. Joonas** (lõpusõna): Rkl. Sikkar'i poolt ettekantud põhjendustest oli kõige kaalavam minu arvates see, nagu võiks raudteelaste kodu ühel ilusal päeval ajada piimaühisuse ruumidest välja ja võtta selle maa endale tagasi, ning sellega siis teha raskusi piimaühisusele. Kuid sarnane juhus ei saa aset leida juba sellepärast, et raudteelaste kodu ise on üheks suuremaks osanikuks selles piimaühisuses, (J. Sikkar, as: Ei ole osanik,

ainult üks liige.) sest raudteelaste kodu viib oma piima sinna, näiteks möödunud aastal tervelt 28.207 toopi. Seega on talle otse tarvis seda piimaühisust, ja sellepärast on ta huvitatud sellest, et see ühisus seal oleks. Rahaasjanduse komisjoni arvates ei ole otstarbekohane eraldada seda maatükki raudteelaste kodu kruntidest.

Juhataja **M. Martna**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 2 vastu võetud.

§§ 3—9 võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

§ 3. Raudteelaste kodu tegevus jaguneb kaheks osaks:

- 1) hoolekanne ja abiandmine ning
- 2) põllumajandamine.

III. Hoolekande ja abiandmise teostamine.

§ 4. Hoolekande ja abiandmise teostamiseks korraldatakse invaliidide kodud, raudteelaste puhkekodud ja lastekoloniid.

§ 5. Hoolekandmine abitarvitavate teenistusest lahkunud raudtee teenijate ja tööliste kui ka nende perekondade liikmete eest sünnib nende paigutamise raudteelaste kodusse.

§ 6. Invaliidide kodusse paigutatud saavad korteri ja ülevalpidamise, vastavalt nende varanduslikule ja tervislikule seisukorrale, kas maksu eest või maksuta. Invaliididele muretsatakse nende jõukohaseid tasulisi töötamisvõimalusi, peaaugult raudteelaste kodu põllumajanduses.

§ 7. Toetuseandmine tervise kosutamiseks raudtee teenijate ja tööliste ning nende perekondadele sünnib ajutise ruumi andmisega puhkekodus, võimalikult madala tasu eest või hoopis tasuta.

§ 8. Lastekoloniid korraldatakse raudtee teenijate ja tööliste laste tervisekosutuse sihil. Lastekoloniis peavarju ja toidu andmine lastele sünnib kas väikese maksu eest või hoopis tasuta.

§ 9. Raudteevalitsuse peadirektor raudteelaste kodu hoolekande-abiandmise organisatsiooni juhatuse ettepanekul kinnitab lähemad määrused selle kohta, kellele toetust antakse, missugusel viisil ja määral ning missuguses korras; tema otsustab ka, pretensioonide puhul, toetuse andmise üle lõplikult.

Aruandja **J. Saar** (loeb):

IV. Raudteelaste kodu tegevuse juhtimine ja tööjõud.

§ 10. Raudteelaste kodu põllumajandusliku osa juhivad valitseja, kes ühtlasi on invaliidide

kodude, raudteelaste puhkekodude ja lastekoloniide järelevaataja.

Kaasaruandja **E. Joonas**: Rahaasjanduse komisjon leiab, et ei ole otstarbekohane nii kategooriliselt panna nii põllumajandusliku kui hoolekande osa juhtimise ülesandeid mõisavalitseja peale. Praegu, kuna puhkekodu ei ole küllalt arenenud, jaksab valitseja selle kahe ülesandega hakkama saada. Tulevikus aga, kui asutatakse rohkem puhkekodusid, ja elu seal areneb, siis võib tarvidus tulla majandusliku valitseja kõrvale panna ametisse ka puhkekodu valitseja. Sellepärast tuleks rahaasjanduse komisjoni arvates muuta seda paragrahvi natuke painduvamaks, mis annab võimaluse tulevikus elunõuetele vastavalt teise juhataja ametisse panna. Siin on öeldud: „... kes ühtlasi on invaliidide kodude, raudteelaste puhkekodude ja lastekoloniide järelevaataja“. Rahaasjanduse komisjon teeb ettepaneku,

§ 10. teise rea algus vastu võtta järgmiselt: „kes võib ühtlasi olla“ j.n.e.

Juhataja **M. Martna**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 10 ühes parandusega vastu võetud.

Aruandja **J. Saar** (loeb):

§ 11. Kodu valitseja allub riigi raudteedevalitsuse peadirektorile: põllumajandusliku osa juhtimises otsekohe, invaliidide kodude, puhkekodude ja lastekoloniide järelevaates — hoolekande-abiandmise osa juhatuse kaudu (§ 12).

Kaasaruandja **E. Joonas**: Kuna Riigikogu otsustas vastu võtta rahaasjanduse komisjoni redaktsiooni eelmise paragrahvi kohta, siis on loomulik, et tuleks muuta § 11. vastavalt § 10. mõttele, ja sellepärast teen rahaasjanduse komisjoni nimel ettepaneku,

§ 11. lõppu võtta lause: „juhusel, kui tema on ühtlasi ka invaliidide kodude, raudteelaste puhkekodude ja lastekoloniide järelevaataja“.

Juhataja **M. Martna**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 11 ühes parandusega vastu võetud.

§§ 12—17 võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

§ 12. Raudteelaste kodu hoolekande-abiandmise osa juhatuse moodustatakse raudteelaste vastava organisatsiooni poolt, kellele hoolekande-abiandmise osa juhatamine üle antakse raudteedevalitsuse peadirektori poolt, ja kes selles asjas talitab raudteedevalitsuse peadirektori asjaajajana (negotiorum gestor). Leiab peadirektor vajaliku olevat juhatamist raudteelaste organisatsiooni käest ära võtta, määrab ta raudteelastest selleks erilise komitee, niikauaks kuni raudteelaste organisatsioon uuesti usaldusvääriliselt korraldatakse. Lahk-
arvamised raudteelaste organisatsioonide ja peadirektori vahel lahendab lõplikult teedeminister.

§ 13. Raudteelaste kodu valitseja ja teised tööjõud ei kuulu riigiteenistusse, vaid on vabapalgalised ja võetakse teenistusse ning vabastatakse:

1) raudteelaste kodu valitseja, ära kuulates hoolekande-abiandmise osa juhatuse arvamise — riigi raudteedevalitsuse peadirektori poolt palgaga, mis eelarves ette nähtud;

2) tööjõud hoolekande alal — raudteelaste hoolekande-abiandmise organisatsiooni juhatuse kaudu;

3) kõik teised tööjõud — kodu valitseja poolt, riigi raudteedevalitsuse peadirektori poolt määratud palganormide piires.

§ 14. Riigi raudteedevalitsuse peadirektor võib eelarve piires sõlmida raudteelaste kodu majapidamisel tarvilikke lepinguid võistluspakumise teel või ka sellela, kuidas ta leiab kasulikuma ja otstarbekohasema olevat.

V. Aruandmise kord.

§ 15. Raudteelaste kodu tulud ja kulud ei kuulu üldisesse riigi eelarvesse ja nende üle aruandmine sünnib eraldi riigi raudteedevalitsuse aruandest.

Raudteelaste kodu tegevuse- ja aruande-aasta algab 1. maiga ja lõpeb 30. aprilliga.

§ 16. Raudteelaste kodu tegevuse üle seatakse kokku igal aastal tulude ja kulude eelarve, mis esitatakse teedeministri poolt hiljemalt 1. aprilliks Vabariigi Valitsusele kinnitamiseks.

Raudteelaste kodu tegevus ja juhtimine ei kuulu riigikontrolli eelkontrolli alla.

§ 17. Iga möödunud aruande-aasta kohta seatakse kokku raudteelaste kodu tegevuse aruanne, mis esitatakse teedeministri poolt hiljemalt 1. septembriks Vabariigi Valitsusele kinnitamiseks. Samaks tähtajaks esitatakse aasta-aruanne ühes tõendavate dokumentidega riigikontrolörile, kes aruande kohta oma seisukoha Vabariigi Valitsusele teada annab hiljemalt 2 kuu jooksul.

Aruandja **J. Saar** (loeb):

§ 18. Põllumajandusliku aruande järgi kindlakstehtud puhaskasu läheb abiandmise fondi.

Raudteelaste kodu valitsejale ja teistele töötajatele võib riigi raudteedevalitsuse peadirektori ettepanekul ja teedeministri kinnituseel määrata ühekordset toetusraha kuni 10% mõisa puhaskasust.

Kaasaruandja **E. Joonas**: Raudteelaste kodu kasutamisse on antud maad selleks, et teostada hoolekannet. Järelikult siis kõik see, mis mõisapidamisest üle jääb, peaks loomulikult minema hoolekande teostamiseks ja hoolealuste olukorra parandamiseks. Sellepärast leiab rahaasjanduse komisjon, et ei ole otstarbekohane ja õigustatud puhaskasust maksma mingisuguseid preemiaid kellelegi. Rahaasjanduse komisjoni nimel teen ettepaneku,

jätta välja § 18. teine lõige.

Juhataja **M. Martna**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 18. ühes parandusega vastu võetud.

Aruandja **J. Saar** (loeb):

VI. Lõppmäärused.

§ 19. Raudteelaste kodu on vaba riigimaksudest ja lõivudest.

Raudteelaste kodu asjus antavad palved ja muud kirjad on tempelmaksust vabad.

Kaasaruandja **E. Joonas**: Rahaasjanduse komisjon leiab, et § 19. teine lõige on üleaarne. Kui siin on tegemist heategeva asutisega, mis maksva Tempelmaksu seadusega tempelmaksust vabastatud, siis on selle paragrahvi lõpp üleaarne, kui aga küsimus ei ole Tempelmaksu seadusega lahendatud, siis tuleks erinoveelliga Tempelmaksu seadust vastavalt täiendada.

Neil põhjustel leiab rahaasjanduse komisjon, et see lause on üleaarne ja teeb ettepaneku, kustutada § 19. teine lause.

Juhataja **M. Martna**: (Hääletatakse.) Poolt on 16 häält, vastu — 18 häält, seega on ettepanek tagasi lükatud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 19 vastu võetud.

15. Trükiseaduse täiendamise seadus kohtuasjus andmete trükis avaldamise kohta — III lugemisel.
(Tekst vaata pr. nr. 188 (20), veerg 828—831.)

(Seaduseelnõu tekst.)

Juhataja **M. Martna**: (Hääletatakse.) Poolt on 24 häält, vastu 33 häält, — seega on tekst ning ühtlasi terve seaduseelnõu tagasi lükatud.

Rkl. Voiman'ilt on ettepanek, lõpetada koosolek. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

16. Mõnede laevajuhtide kutseõiguse seadus — III lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja rkl. Kase puudumisel jääb käesolev seaduseelnõu arutamisele võtmata.

17. Kauba- ja abilaevade masinajuhtkonna ja masinameeskonna sõidu seaduse muutmise seadus — III lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja rkl. Kase puudumisel jääb käesolev seaduseelnõu arutamisele võtmata.

18. Aktsiisimaksu määramise seadus — III lugemisel.
(Tekst vaata pr. nr. 188 (20), veerg 833—837.)

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **A. Veiler**.

Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmata vastu paragrahvide viisi ja lõpuhääletamisel.

19. Eesti kultuurkapitali seaduse muutmise seadus — III lugemisel.
(Tekst III Rk. 7. istungj. pr. lisades, vaata sisukord.)

Hariduskomisjoni aruandja **A. Usai**.
Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmata vastu osade viisi ja lõpuhääletamisel.

20. Esimese rahvusvahelise töökonverentsi

Juhataja **M. Martna**: Sotsiaalkomisjoni aruandja rkl. Tamme puudu-

poolt Washing-
tonis vastu-
võetud töös-
tusettevõtetes
tööaega kahek-
sa tunniga päe-
vas ja nelja-

misel jääb käesolev sea-
duseelnõu arutamisele võt-
mata.

kümnekaheksa
tunniga nädal-
las piirava kon-
ventsiooni eel-
nõu kinnitami-
se seadus — I
lugemisel.

Päevakord on läbi.
Lõpetan koosoleku.
Koosolek lõpeb kell
20.40 min.

Algkirjale alla kirjutanud :

Riigikogu esimees **K. Einbund.**

Abiesimees **M. Martna.**

Abisekretär **O. Liigand.**